

Høringsinnspill til arealplandelen av ny samfunnsplan og kommuneplan for Meråker kommune

Vi viser til pågående prosess med utarbeidelse av ny arealplan for Meråker Kommune. Generelt tar vår høringsuttalelse for seg arbeidet med en samlet kommuneplan. Særskilt viser vi til «Planprogram. Høringsversjon februar 2022. Kommuneplanens arealdel 2024 – 2036.»

Innledningsvis må vi få si at vi setter pris på disse folkemøtene avholdt våren 2022, og som gir informasjon om både hensikt, mål, prosessen og ulike faser frem til slutføring med selve arealplanen, og oppi dette hvilke medvirkningsmuligheter hver enkelt av oss har.

Oppsummering av viktige punkter i Planprogram – høringsversjon februar 2022

«Planprogram. Høringsversjon februar 2022. Kommuneplanens arealdel 2024 – 2036» tar for seg selve arealdelen av Kommuneplanen.

Opp mot våre refleksjoner og senere innspill i dette skriv, finner vi det viktig å gjengi Meråkers visjon for framtida, slik den er formulert på s. 2:

- Fjellbygda skal utvikles slik at miljø, livskvalitet og helse fremmes gjennom helhetlig stedsutvikling på ett naturligvis.
- Meråker skal med de naturgitte forutsetningene være ett trygt valg for arbeid, bosted og etablering

Visjonen er gjengitt slik vi finner den i kommuneplanens samfunnsdel vedtatt i 2019.

Vi viser videre til følgende i «Planprogrammet – Høringsversjon,» s. 5, gjengitt med våre egne ord: Kommuneplanens arealdel tar tak i vedtatte strategier og overfører dem til den fysiske utviklingen i samfunnet ved å styre hvor det skal kunne bygges nye boliger, fritidsboliger eller næringsetableringer, hvor tett og høyt det skal være lov å bygge i de ulike områdene, og hvilke områder som skal utvikles først. **VIKTIG: I kommuneplanens arealdel er det også og samtidig, minst like viktig å ha et aktivt forhold til de områder der det ikke skal være tillatt med videreutvikling eller bygging – så som grøntområder, naturområder og områder for beite og landbruk.** På s. 6 kan vi lese at «kommuneplanens arealdel skal vise sammenhengen mellom fremtidig ønsket samfunnsutvikling og arealbruk i hele kommunen.»

Av ovennevnte og mange flere opplysninger som gis i «Planprogrammet,» men som vi her velger ikke å gjengi, så skjønner vi at følgende viktige bolker omfattes av en kommuneplan, og slik det står på s. 5: «En kommuneplan består av en samfunnsdel med en handlingsdel og en arealdel. Samfunnsdelen skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon, mens arealdelen viser sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk.»

Nasjonale føringer Meråker Kommune skal forholde seg til, kommer frem på s. 7 og hvor det fortelles at regjeringen legger vekt på at vi står overfor fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Regjeringen har videre bestemt at FNs bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer.

Når det gjelder regionale føringer, trekkes spesielt følgende frem på s. 7: «*Distriktsplan og reindriftskart for reinbeitedistriktene Saanti Sitje og Gasken Laante Sitje vil være premissgivende for utarbeiding av kommuneplanens arealdel.*»

FN har utpekt 2021-2030 til verdens tiår for restaurering av økosystemer

FN ønsker å gi et løft for arbeidet med å restaurere forringede og ødelagte økosystemer som tiltak for å bekjempe klimakrisen, styrke matvaresikkerhet, vannforsyning og biodiversitet. FNs bærekraftsmål 15 handler om å beskytte, gjenoppbygge og fremme bærekraftig bruk av jordas økosystemer, og å sikre artsmangfoldet. For å nå dette målet, må også Norge øke innsatsen for å restaurere. *Innen konsekvensutredning i arealplanlegging er restaurering et viktig tema.*

FNs bærekraftsmål sier blant annet følgende: Bærekraftig forbruk og produksjon handler om å gjøre mer med mindre ressurser. For å sikre gode levevilkår for nåværende og fremtidige generasjoner må også hver enkelt forbruker endre livsstil. Det innebærer å minske ressursbruken, miljøødeleggelsen og klimautslippene som et samfunn og som enkeltperson. På sikt vil dette føre til økonomisk vekst, begrense klimaendringer og øke livskvaliteten til mennesker på jorda. For å løse utfordringene er det viktig å få på plass politikk som bidrar til forbruk og produksjon som ikke skader naturen.

Tydligere enn noen gang ser vi at nasjonale føringer springer ut fra internasjonale lover og regler, nettopp i den hensikt å sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre. Restaurering av natur er viktig for mangfold og livet i naturen, men også i klimasammenheng. Klimapanelet trekker fram at bevaring av våtmark og myr har store vinn-vinn potensialer for både naturmangfold, klimagassutslipp og klimatilpasning.

Som fortalt er inneværende tiår FNs tiår for naturrestaurering. Også EU har fokus på naturrestaurering gjennom sin biodiversitetsstrategi. Biodiversitetsstrategien er et rammeverk for å verne og bedre tilstanden til naturmangfoldet i Europa. Strategien må sees på bakgrunn av at det biologiske mangfoldet er under press. I EU har tapet av naturmangfold i hovedsak sin årsak i arealbruk, forurensing, overforbruk av ressurser, fremmede arter og klimaendringer.

Egne oppfatninger om diverse forhold i Meråker, og noe faktainformasjon om samfunnsutviklingen som både er offentlig tilgjengelig informasjon eller tilgjengelig i arkiver

Før vi kommer med våre høringsinnspill på det vi mener er en sunn, miljøbevisst, bærekraftig og dermed helsebringende bygdeutvikling *hva både gjelder samfunnsdel og arealdel*, må vi både komme inn på noen av våre egne oppfatninger av- og en del fakta om Meråker kommune de siste ti-årene og status nå pr. juni 2022: I Meråker finner vi en stor grunneier, AS Meraker Brug, som eier over 90 % av kommunens areal, som har sikret seg fallrettigheter (vannkraftutbygging) og fiskeretten i Stjørdalselva m.m. Meråker består også av mange mindre grunneiere, men som har rettigheter knyttet til jakt, fiske, hogst, seterdrift og beitemark. I tillegg har vi en aktiv reindriftsnæring og som på sitt vis er med på både ivaretagelse- og videreutvikling av den sørsamiske kulturarven. To reinbeitedistrikter påvirker store arealer av AS Meraker Brug sine eiendommer. Dette er en av flere

årsaker til at planer om vindmølleutbygging ble stanset av offentlige myndigheter, til tross for positivt vedtak i kommunestyret. Det er ikke til å stikke under en stol at Meråker-samfunnets historie viser utallige rettstvister om både bruksrettigheter, jaktrettigheter og eiendomsforhold. Pr. i dag ser rettstvister i Meråker ut til å eskalere, både i hyppighet og saksomfang. Bare de siste 9 årene, i perioden 2013 – 2022, teller vi opp hele 15 stk. rettstvister mellom AS Meraker Brug og lokalbefolkningen. For mange oppleves rettstvistene som påtvungne av den store grunneieren selv, og dermed som ekstra vonde og ressurskrevende. Også i dag opplever samene motstridende interesser med grunneier AS Meraker Brug. Feren Reinbeitedistrikt føler de verken blir tatt med på råd eller tatt hensyn til.

3 stk. konkrete tilfeller som underbygger utsagnet over om samenes interesseområder, og samtidig hvor en slik misnøye mot grunneieren er dokumentert, er konsesjonsprosessen på Reinåa Kraftverk i perioden 2010 – 2012 (1.), grunneiers ønske om vindmøllepark på Teveldalen (2.), og i forbindelse med en pågående rettstvist i en eiendomssak i Meråker i disse dager, og hvor Feren Reinbeitedistrikt via sin advokat har varslet NVE at de føler seg ført bak lyset av AS Meraker Brug og Meråker Kraft AS (2.). Meråker er pr. 2022 et bygdesamfunn med den høyeste arbeidsledighet i fylket, har negativ befolkningsutvikling, som sliter med å få både unge og utenbygds arbeidssøkende til å bosette seg, men er samtidig et bygdesamfunn rikt på kultur, idrett, organisasjonsvirksomhet, dugnadsånd, vakker og lett tilgjengelig natur, omgjengelige og hyggelige folk, og som gjennom dette har mye positivt og tiltrekkende å by på.

Utbygging av Fagerlia som attraktivt hytteområde og utvikling av Meråker Alpinsenter AS er viktige satsningsområder for Meråker Kommune. Som ansvarlig og fremtidsrettet eier ønsker kommunen et flott og moderne alpinsenter, og som gjennom sin attraktivitet trekker til seg både hytte- og bointeresserte, ulike næringsaktører og gründere, elementer som i sum bidrar til fremtidsoptimisme, nyskaping, videre bolyst og behov for nye boligområder, opprettelse av nye arbeidsplasser og innovative tiltak på flere områder. Både grunneier Meraker Brug og kommunen ønsker hyttebygging ved alpinanlegget og i omkringliggende områder. Dette ser vi gjennom den betydelige nybyggingen av hytter og etablering av nye hyttefelt de siste årene. Brorparten av hytter i Meråker i dag bygges i hyttefelt tilknyttet Fagerlia og Meråker Alpinsenter. I denne sammenheng er det også verdt å nevne at i dag tilføres alpinsenteret et anleggstilskudd på 10.000 kroner hver av kommunen og Bruget for hver solgte tomt på Meraker Brug sin grunn i Fagerlia.

Vi skal også ta med at kommunen bruker betydelige ressurser på å etablere ny næringsaktivitet i kommunen. Det er bred oppslutning om både å skape nye- og ivareta eksisterende arbeidsplasser. Hvorvidt vi som har drevet / driver etablert næringsvirksomhet, føler oss ivaretatt og verdsatt av lokalpolitikere og kommuneadministrasjonen, er det delte meninger om. Vi forstår både viktigheten og nødvendigheten av at Formannskapet jevnlig besøker AS Meraker Brug, dets styre og ledelse. Dog hadde det ikke vært for mye å forlange om Formannskapet også besøkte øvrige bedrifter med f.eks. 2 – 5 års mellomrom. Formannskapet må tenke på hvilke signaler de gir, særlig i ei bygd hvor mange ufrivillig trekkes inn i lange og vonde rettstvister med den store og pengesterke grunneieren. Det positive er at kommunen i det siste har lyktes med å få en solid internasjonal aktør til å etablere produksjonsvirksomhet på Gudå industriområde. I tillegg har kommunen sammen med flere aktører mye spennende og fremtidsrettet aktuell industrivirksomhet på gang i Kopperå næringspark. Kommunen viser vilje og evne til å få ting til å skje på etablerte og øremerkede arealer for næringsvirksomhet. Tommelen opp for akkurat det – vi trenger flere arbeidsplasser. AS Meraker Brug driver sin kjernevirksomhet. Denne består kort fortalt av skogsvirke, fiske og jakt, utleiehytter og gårder, utvikling av hyttefelt og salg av hyttetomter, noe boligbygging m.m. Dessverre er det ikke bare kommunepolitikere, men trolig også flertallet av kommunens innbyggere, som gjerne hadde sett at Meraker Brug hadde brukt mer av inntektene fra sin eiendomsutvikling til både alpinsenter og

andre framtidsinvesteringer i bygda. Meråker-samfunnet er tappet for ressurser i over 100 år. Det burde etter vår oppfatning være et tankekors at utbytte fra naturressurser i bygde-Norge, slik det praktiseres i Meråker, først og fremst skal benyttes til bygging av et kunstmuseum på Tjuvholmen i Oslo, og at dette sikres videre drift gjennom et salg av AS Meraker Brug (Fredag 10. juni ble det gjort kjent at AS Meraker Brug etter all sannsynlighet legges ut for salg). Det hadde ikke vært usunt om en samlet politikerkare i Meråker varslet eierskap, styre og ledelse i AS Meraker Brug om at grunneieren med fordel kunne bruke penger på innovasjon og bærekraftig utvikling i bygda, utover sin egen kjernevirksomhet og museumsøyemed i hovedstaden.

Naturlig nok så vegrer mange seg for å uttrykke skepsis eller misnøye med den store grunneieren. Bare tanken på det å skulle stille kritiske spørsmål slik vi gjør i dette høringsinnspillet, ville tatt nattesøvnen fra mange, faktisk de fleste. Den som tørr å si ifra og opponere mot grunneieren, risikerer å møte motstand på mange fronter. Bygda er «lita» - «vi vet hva vi har, men ikke hva vi kan få,» vil mange både tenke og si dersom de blir utfordret til å komme med sin mening. De fleste finner det klokest å holde seg inne med en stor og mektig grunneier, både holde lav profil og stå med «lua i hånda» dersom grunneier f.eks. signaliserer interesse for vedkommende sin eiendom, såkalt «samarbeid» om diverse osv. En visshet om motstand fra flere hold, i tilfelle man opponerer, kommer oppå den allerede byrden som Davids kamp mot Goliat medfører. Grunneieren har over tid, og særlig de siste 20 – 30 årene, etter vår mening og stadig flere med oss, bidratt til å skape en fryktkultur i Meråker. Også samene kvier seg for å stille seg i situasjoner og hvor de får kjenne på denne nevnte fryktkulturen. Tette bånd og små forhold i ei bygd med 2400 innbyggere, bevisst tilstedeværelse av ledelsen hos AS Meraker Brug under kommunestyremøter og hvor krevende eiendoms- og utbyggingssaker behandles, inkludert en opparbeidet fryktkultur over tid, lar seg vanskelig reversere, dersom f.eks. ikke en eller flere store endringer inntreffer, og gjerne samtidig. Akkurat i disse dager krever klimaendringer og tap av artsmangfold handling, strakstiltak, fra verdensledere og helt ned til hver enkelt av oss. Samtidig legges AS Meraker Brug sine eiendommer med all sannsynlighet ut for salg. I 2022 er Meråker etter vårt syn nettopp på vei inn i en slik fase hvor flere store endringer setter sitt preg på agendaen. Kan årene 2022 – 2023, og med utarbeidelse av ny arealplan gjeldende i perioden 2024 - 2036, frembringe en spennende, og for mange, etterlengtet endringskurs i Meråker? OG: Tørr våre politikere lokalt utfordre alle og enhver, også grunneier og seg selv, til å bli med aktivt på en slik endringskurs?

Meråker – forbli ukritisk og fortsette «i samme spor» som før, eller ta sats og bli en lederhund inn i en ny, spennende og krevende tid?!

Er Meråker Kommune på riktig spor for å vedta en kommuneplan som innfrir både FNs bærekraftsmål og dermed nasjonale føringer, for å sette Meråker-samfunnets visjon ut i praksis, for å skape fremtidig positiv befolkningsutvikling, og vil vi kunne se både vilje og evne til å fremme en arealbruk som gagnar hele lokalbefolkningen og ikke bare noe få? Tiden vil vise, og i dette kapittelet skal vi komme med noen, og etter vårt syn, til dels nyskapende, spennende og forhåpentlig realistiske innspill og anbefalinger.

OG: Hvorfor nevner vi dette med AS Meraker Brug og rettstvister som ser ut til å eskalere? Dette gjør vi fordi at *slik forholdene råder i Meråker pr. i dag, er vår klare oppfatning at vi som lokalsamfunn er langt unna å nå visjonen i Kommuneplanen.* Helhetlig stedsutvikling krever at alle føler seg både sett og hørt, og at beslutninger tas på et bredt grunnlag for å imøtekomme et mangfold av nærings- og organisasjonsinteresser. Dessuten hjelper det lite at Meråker har naturgitte forutsetninger for å skulle være et trygt valg for arbeid, bosted og etablering, når stadige konfrontasjoner og rettstvister mellom lokalbefolkningen og grunneier AS Meraker Brug får fortsette nærmest upåaktet hen. For oss

som skriver dette høringsinnspillet blir det derfor viktig å ha fokus på tanker og forslag nettopp om hvordan maktforholdet mellom en mektig og dominerende grunneier i forhold til bygdas innbyggere, kan reduseres, samtidig som Meråker-samfunnet både ivaretar et bredt spekter av hensyn, evner å se hver enkelt, og derigjennom skaper bolyst, trivsel og utvikling for alle.

En grunneier som besitter mer enn 90 % av kommunens areal, og som samlet har en eiendom på hele 1.300.000 dekar, burde vise vilje og evne til raushet gjennom å tilrettelegge aktivt og målbevisst for at også andre enn dem selv lykkes. Kommuneadministrasjonen og dens ledelse plikter å tilrettelegge for informasjonsdeling og innsyn, og for å ivareta et mangfold av interesser, enten interessentene er pengesterke eiendomsbesittere eller «folk flest,» enten interessentene selv kommer aktivt på banen, eller kommuneadministrasjonen bare vet at de finnes. Eksempelvis blir det derfor feil når en kommuneansatt på spørsmål om å kunne skaffe til veie Distriktsplaner for reinbeitedistrikter og reinbeitekart, under et folkeopplysningsmøte vedrørende arealplandelen av kommuneplanen, svarer indignert «..og hvem er så vi, altså vi som ønsker dette innsynet?» Dette svar ble gitt på spørsmål om å skaffe tilveie premissgivende dokumenter for utarbeidelse av arealplanen (Distriktsplaner reinbeitedistrikter i Meråker kommune og reinbeitekart). Vi var 4 stk. på samme tilhørerbord som fikk med oss denne for oss provoserende og unødvendige opptreden fra kommuneadministrasjonens side. En slik opptreden innvier ikke til gjensidig tillit og respekt. Som tilhører og med folkevettet i behold begynner man å lure på om selve planprogrammet inneholder opplysninger kommunen enten overser eller ikke vil fokusere på, og dermed håper på at folk flest og interessenter styrer unna. Spørsmålet vi stiller oss blir: Hva ville representanter fra reinbeitedistriktene tenkt, dersom de var til stede og hørte passieren mellom kommunens representant og den i forsamlingen som stilte spørsmål om innsyn i premissgivende dokumenter? Burde det ikke både være en selvfølge, og sist men ikke minst i kommunens egeninteresse, at slike premissgivende dokumenter lå tilgjengelig for alle og enhver? En god prosess omkring utarbeidelse av kommuneplanens arealdel krever innspill fra alle, og at hver enkelt oppfordres til å komme med innspill. Dersom en eller flere næringsinteresser, grunneiere, organisasjoner og foreninger uteblir, kunne kommuneadministrasjonen med fordel etterspørre innspill og gi eventuelt utvidet frist til den eller de som ber om dette. La alle som ønsker det på så tidlig stadium som mulig få innsyn, f.eks. i Distriktsplaner for reindrift, planer bønder har for beite og ønskede beiteområder, hvilke planer Turistforeningen sysler med, ulike hytteforeninger, hyttefeltsplaner og andre utbyggingsplaner AS Meraker Brug sysler med osv. Ikke bare sammenfatt og presenter «det vesentlige» i slike planer. Også dette med sammenfatting er viktig og riktig, men la de som vil sette seg grundig inn i diverse dokumenter, få muligheten til nettopp det. Dette handler om åpenhet og forutsetninger for at demokratiet skal fungere. Med åpenhet vil kommuneadministrasjonen i tillegg til å engasjere og gjennom dette motta verdifull tilbakemelding, forhåpentlig også treffe beslutninger tuftet på best mulig grunnlag.

På Statsforvalterens hjemmeside finner vi pr. i dag ikke en oppdatert Distriktsplan for Feren Reinbeitedistrikt. Vi håper kommuneadministrasjonen ser viktigheten av å ha oppdaterte Distriktsplaner for begge reinbeitedistrikter tilgjengelige, nå når arealbruken i kommunen skal under lupen, og som resulterer i fastsettelse av bruken for en ny 12 års periode. Jf. Planprogrammets «formaning» om at det er «minst like viktig å ha et aktivt forhold til de områder der det ikke skal være tillatt med videreutvikling eller bygging.» Å revidere og fornye en Distriktsplan for et reinbeitedistrikt er slik vi har forstått det et omfattende og tidkrevende arbeid. Når fokusområder i arealplanen defineres må oppdaterte planer og dokumenter ligge til grunn, særlig de som er premissgivende. Slik vi har forstått det planlegger Feren Reinbeitedistrikt og ha ny og revidert Distriktsplan klar innen 31. oktober 2022. Kommuneadministrasjonen burde være en pådriver for å få oppdaterte Distriktsplaner reinbeitedistrikter på plass, premissgivende dokumenter, i tide og før

fristen for høringsinnspill til arealplandelen og kommuneplanen utløper. Dette er ikke tilfelle for Meråker kommune pr. juni 2022, og vi stiller oss undrende til prioriteringen eller mangel av sådan. Ingen er tjent med saker lignende denne vi ser utspiller seg i forbindelse med vindmølleparken på Storheia i Fosen. En ting er kostnaden storsamfunnet pådras og alle ressurser en slik utbyggingssak beslaglegger både nå og fremover. En annen ting er alle lidelsene, tapene og alle de dype sårene menneskene som står midt oppi det, påføres. Mennesker påføres sår og traumer som kanskje aldri lar seg lege.

Bøndene i Meråker er opptatt av beiterettigheter. Dette skjer samtidig som AS Meraker Brug jobber for å sette ytterligere fart på hyttebygging og tilrettelegging for dette. Når hytteutbyggingen eskalerer blir beitenæringen skadelidende, såfremt det ikke foreligger beiteplaner med klart definerte beiteområder og føringer for ulik aktivitet innenfor disse områdene. Bøndenes beiteplaner og beiteområder er viktige, og blir stadig viktigere. Den 25. mars 2022 ble det avholdt møte i Meråker for gjennomgang av NIBIO rapport: «Vegetasjon og beite i to utmarksområder i Meråker kommune – Feren og Torsbjørka.» Rapporten er forfattet av Magnus Stenbrenden og Michael Angeloff. På samme møte ble det også informert om et annet prosjekt NIBIO har gjort i Meråker, nemlig innsamling av data fra radiobjeller og innleggelse av slike data i kart, som igjen gir et eksakt bilde av beitebruken til bufe i Meråker. Meråker kommune har viktige beiteområder også for kyr og sau, ikke bare for rein. Data fra radiobjeller viser at særlig hytteområder på østsiden av Feren og Funnsjøen er attraktive beiteområder, og det samme gjelder ønsket område for veibygging og nye hyttefelt mellom dagens hyttefelt i Fagerlia / ved Meråker Alpinsenter og skiområdet Grova / sørlige delen av Funnsjøen. For siste nevnte aktuelle hytteområde, området mellom Fagerlia og Funnsjøen, i østlige deler av Kirkebyfjellet, har idrettslaget IL Varden Meråker engasjert seg i hytte- og boligplaner, og gjennom sitt engasjement foreslått nytt boligfelt. Altså foreslår idrettslaget et nytt boligfelt midt i noe av bygdas viktigste beiteområder og samtidig omtrent uberørt natur, attpåtil som et slikt boligfelt vil gjøre ytterligere innhogg og forstyrrelser i noe av det viktigste kalvings- og sommerbeiteområdet for Feren Reinbeitedistrikt. Dette i hensikt å gjøre skianlegget Grova Stadion, som huser nasjonale skirenn, enda mer benyttet og mer landskjent. Grunneier AS Meraker Brug synes planene høres spennende ut, og kan tenke seg å se nærmere på dem, ifølge uttalelser fra ledelsen gitt lokalavisen. Er det både hensiktsmessig, helhetlig og bærekraftig fornuftig å gjennomføre et slikt nytt boligbyggingsprosjekt til fjells, og i sårbart landskap viktig for både bønder og samer? Vi mener definitivt nei, og kommer tilbake med begrunnelser.

Krigen i Ukraina har avdekket at mattilgang og selvforsyning virker å være et nærmest forsømt område i Norge pr. i dag. Bøndenes husdyrhold og samenes reinflokker er kritiske kjøttressurser som samfunnet skal verdsette. Årets lønnsoppgjør viser bred enighet om at vi ikke har en bonde å miste. Kanskje på tide at staten også, tydeligere enn noen gang, viser at vi ikke har en same å miste. Definerings av fokusområder og bærekraftig arealbruk er grunnleggende forutsetninger og kraftfulle intensiver, i tillegg til gunstige tilskudd og inntjeningsmuligheter, for å vise at Norge som nasjon verdsetter bonden og samene – to av våre viktigste bidragsytere til opprettholdelse av kulturlandskap fra fjord til fjell, sikre fortløpende nasjonal kjøttproduksjon og samtidig bærere av norsk mattradisjon og kulturarv.

En forutsetning for å kunne sette fokusområder i en arealplan, og for å ivareta kravet om FNs bærekraftsmål, nå i 2022 og fremover, er etter vårt syn å på forhånd ha skaffet seg en naturrestaureringsrapport. Det vil alltid melde seg behov for å ta i bruk nye områder, og / eller fortette bebyggelse innen områder som allerede er tatt i bruk. Når vi vet at dette skjer, må kommunen også ha sett på hvilke områder som både kan-, bør og / eller skal repareres. Vi håper kommuneadministrasjonen innhenter innspill fra både Naturvernforbundet og andre aktuelle fagmiljøer og instanser på dette området. Ikke minst er dette med naturrestaureringsrapport viktig i ei bygd som Meråker, hvor den store grunneieren som besitter over 90 % av kommunearealet, stadig

møter interessekonflikt både med samer, bønder og til og med gründere, når enten vindmølleparker, minikraftverk eller nye hyttefelt, alle med påfølgende infrastruktur og annen negativ miljø- og arealpåvirkning, ønskes både utrettet og utviklet.

Hvordan ønsker Meråker kommune og Meråker som destinasjon og bygdesamfunn å fremstå i årene som kommer? Ønsker vi å markedsføre oss som nytenkende, rause, bevisste på både bærekraftige forretningsløsninger og derigjennom best mulig ivaretagelse av både berørt og uberørt natur, eller vil vi følge «blindt» i sporene til andre kommuner og bygdesamfunn, og hvor hyttebyggingen nærmest er ute av kontroll? *Vi mener bestemt at de første samlinger med ulike næringsaktører, hytteforeninger og ulike organisasjoner og interessenter snarest bør sette seg ned og diskutere nettopp dette spørsmålet vi stiller over.* For oss som skriver dette høringsinnspillet, virker det som at Meråker mangler helhet. Hyttebyen Fagerlia v / Alpinsenteret bygges ut i nærmest ekspressfart, og det ropes i disse dager om behov for mer hytteområder øverst i byggefeltet, altså mot snaufjellet og enda lenger inn på viktig reinbeiteområde. Dette skjer samtidig som bygda tiår etter tiår diskuterer sentrumsutvikling, men ennå ikke får etablert et tiltrekkende og attraktivt bygdesentrum ved E14, med service og tjenestetilbud som får bilister og andre til å stoppe, «oppdage Meråker» og legge igjen penger. Noe finnes i form av matbutikker og en bensinstasjon, og de som driver nevnte fasiliteter gjør en utmerket jobb. Men vi kunne fått til så mye mer: Internettkafe, pub / restaurant, sti / ale langs Stjørdalselva, attraktivt stoppested på gangbrua over vakre Nustadfossen og hvor laksen stopper m.m. Hvorfor nevner vi dette? Fordi nye generasjoner er bevisst nøysomhet og bærekraft, forebygging mot menneskeskapte klimaendringer og tap av artsmangfold osv. De som kommer fra utdanningssettene de neste årene, som skal skaffe seg bosted og hytte, kanskje en kombinasjon av begge deler i ett og samme hus, og som har kjøpekraft og gjerne aktive fritidssystemer, ønsker ikke overforbruk og ytterligere ødeleggelser av en klode som allerede i dag er i kraftig ubalanse. Kommende generasjoner vil kjøpe hytte / fritidsbolig bygget etter bærekraftsprinsippet og plassert i områder som både skåner naturen og hensynstar et bredt spekter av interesser, best mulig. I mange bygder rundt omkring i Norge, ikke bare i Meråker, får man mye naturidyll og avkobling også sentrumsnært, samtidig som man har gåavstand til butikker, restauranter, utesteder, seerverdigheter m.m. i sentrum. Kommende generasjoner ser ikke mørkt på å skulle godta en bil eller busstur for å komme seg ut i fjellheimen sommerstid eller på ski vinterstid. Dette er helt i orden så lenge de vet at slike bo- og hytteløsninger ivaretar miljøet og ulike organisasjons- og næringsinteresser på en bedre måte enn om alle skal ha hytte høyt til fjells og like ved skisporet.

Man må tørre å tenke nytt. Får man etablert funksjonelle bo- og hyttemuligheter sentrumsnært og i allerede etablerte grender og bebygde områder, slipper man samtidig å se bygder hvor sentrum forfaller mens hyttefelt til fjells og hvor bare tomter «koster skjorta,» huser palasser deretter. I Meråker bør man se på muligheter for å etablere nye bo- og hyttekomplekser både ved E14 og i området Funna – Stasjonsgrenda – Brennbakkan – Kopperå. Dette er flotte områder hva gjelder beliggenhet og med like fin utsikt som dagens hyttefelt i Fagerlia. Dette er samtidig områder med allerede mer eller mindre vel utbygd vann og avløpssystemer. Man kobler seg på det som finnes, utbedrer dette, i stedet for å sprengte fjell, grave i sårbart myrterreng og ødelegge den øverste fjellskogen – sette i gang store naturinngrep og stjele habitat til truede dyre og fuglearter, i stedet for å bygge videre på allerede etablerte bygdeveier og skogsveier noe lenger nede i skogbeltet. I stedet for å «fable om» nye hyttefelt til fjells i viktig beiteterrang for både bønder og samer, og i stedet for å fortsette ødeleggelsen av nærmest uberørte naturområder og sårbare arter, kunne man i Meråker tenke et nytt belte av bolighus og hytter fra f.eks. Meråker Stasjon i vest til Kopperå i øst. Dersom en eller flere grunneiere ser muligheter for å avstå 50 lendemeter nordover i nevnte «belte,» vil vi ha store områder å bygge i, samtidig som interessekonflikten mellom ulike interesser reduseres betraktelig.

I horisonten ser vi aktuelt foreslått utbyggingsområde både for boliger og hytter, øverst i Stasjonsgrenda og østover mot Kopperå (bildet er tatt fra Kirkebyfjellet Kurs & Konferansesenter i hyttefeltet Fagerlia)

Samme foreslått område, men fra en annen vinkel. MERK at et belte ca. 50 lendemeter i bredde vil gjøre kun mindre inngrep i et skogsområde med god bonitet, men samtidig tilby hytte- og boligtomter ca. 300 moh. og med flott utsikt utover Meråker-bygda og omkringliggende fjell. MERK også at det finnes fine og attraktive tomteområder nedenfor og innklemmt i allerede bebygd område, og som med fordel kunne brukes

En slik foreslått løsning fra oss krever selvsagt velvilje fra ulike grunneiere, men det burde være verdt å prøve – jobbe med en høring, høste erfaringer og så trekke konklusjoner. Slike løsninger vi skisserer bidrar også til at kommunen tilrettelegger for at andre enn bare AS Meraker Brug skal få tjene penger på bolig- og hyttebygging. Kanskje vil nye bolig og hyttemuligheter for mindre grunneiere gjøre det mer attraktivt å overta slektsgårder – få unge til å flytte tilbake? Uansett, og like viktig: Fokus på sentrumsnær bebyggelse og fra togstasjonen og østover mot Kopperå, medfører at stadig større deler av hyttetraffikken rutes innom sentrum. Flere stopper og handler i sentrum, bruker butikker, tjenester og fasiliteter som finnes der, og dermed er med på å gi grobunn og penger for ytterligere

utvikling, fornying og forskjønnelse av Meråker sentrum. Slik positiv effekt tiltrekker seg igjen nye initiativtakere og gründere. Et annet og kanskje smart tiltak: Sett opp funksjonelle, men noe rimeligere, bolig og hyttekomplekser sentrumsnært. Dermed blir det kanskje den yngre garde av familiefolk og andre som kjøper fritidsbolig eller fast bolig akkurat nære sentrum. Da vil det igjen være større sjanse for at disse folkene engasjerer seg aktivt i Meråker-samfunnet på fritiden. Dette gjennom å delta i lag og foreninger, eller til og med starte nye aktivitetstilbud både for seg selv og bygdas innbyggere, ikke minst i helgene.

Får vi attpåtil en ny grunneier som ser verdien av en samfunnsutvikling for Meråker slik som skissert over, at en eventuell ny kjøper av AS Meraker Brug tilrettelegger for endringer av dagens kurs, samtidig som vedkommende fortsetter å drive fremtidsrettet næring på egen eiendom, så vil Meråker langt på vei bli ei attraktiv og nyskapende bygd, og samtidig ei bygd som går i front for en mer bærekraftig og klimavennlig utvikling. Dermed oppnår vi også visjonen, eller hva?

Både en privat eier, flere private eiere som går sammen, og / eller staten, burde være både kapable og interesserte i å utvikle Meråker og gjøre bygda og kommunearealet moden for en ny tid. Hvis staten går inn som ny eier av mer enn 90 % av kommunens areal, så vil det i tillegg kanskje også bli mulig for grunneiere å få kjøpt tilbake diverse eiendom som en gang tilhørte gårdene. Dermed kan grunneiere få kjøpt ny tilleggsjord og utmark slik at de får gårder og eiendommer på størrelse med tilsvarende i Stjørdal og Selbu. Det burde være spennende å kunne tilby Meråker-byggen muligheter for å kjøpe eiendommer med størrelse både på matjord, skog og utmark, som kan gi livsgrunnlag og inntekt for de som igjen satser på landbruk, skogsvirke og seterdrift. Bærekraftige gårdseiendommer i form av størrelse, utvikling- og fremtidig inntektsmuligheter, vil gjøre det mer attraktivt for neste generasjon å overta, samt attraktivt for utenbygdsboende å flytte og etablere seg i naturskjønne Meråker.

Avslutningsvis og oppsummerende – vår konklusjon og anbefaling i det videre arbeidet med arealplandelen

Vi skal ikke stanse oppføringen av nye hus og hytter i Meråker, men vi skal tilrettelegge for mer skånsom og fremtidsrettet bygging. Samtidig må utvikling av både nye- og eksisterende felt for fritids- og bolighus ivareta interessekonflikter på best mulig vis. Landbruks-, beite- og reindriftsnæring skal prioriteres. Der hvor nytt areal tenkes beslaglagt, skal det samtidig foreligge konkrete planer for naturrestaurering. Det bør med fordel satses på bygging sentrumsnært, men også i eller i umiddelbar nærhet av eksisterende boligfelt. Nye felt bør ligge nært allerede opparbeidet vann- og avløpssystemer, nært eksisterende infrastruktur, først og fremst ligge i nedre eller midtre skogområder, i stedet for øvre skoggrense og overgangen til snaufjell. Allerede opparbeidede skogsveier bør kartlegges og brukes før nye naturinngrep foretas. En slik nytenkende, noe annerledes og offensiv strategi for boligfelt og fritidsboliger, som en viktig del av arealplanen og dermed en helhetlig kommuneplan, bør med fordel markedsføres aktivt inn mot kommende generasjoner. Håper våre innspill blir nøye vurdert – lykke til!

Meråker 23. juni 2022

Med vennlig hilsen

Bjørn Nagel Høgmo

Tore Øien